

יד אברהם ישעיהו

ע"ש מרן החזון איש זצ"ל

לעילוי נשמת האיש החסד

מר"ה אלכסנדר זושא בן מרדכי מנחם ז"ל איש מירון נלב"ע ב אדר ראשון תש"ס
וזוג' האשה החשובה מרת מלכה בת משה ע"ה נלב"ע ב"ט שבט תנש"א
ובנם הרב"ה ר' ראובן יוסף בן אלכסנדר זושא ז"ל נלב"ע בה אדר תשע"ו

קרית ספר

פרשת וירא תשפ"ב

גליון מוגדל ליום הילולא של מרן רבינו החזון איש זצוק"ל יום חמישי לפרשת וירא ט"ו מרחשון זי"ע ועכי"א

שלא השליך חבילת דאגת פרנסתו על השי"ת, כי מדת הבחון הוא שלא ירגיש שום כובד ודאגה בנפשו על הצטרפותו בעוה"ז, כי לא עליו הוא, ועל ד' ישליך יהבו.

השלך על ה' יהבך

רבי שמואל הומינר היה נאה דורש ונאה מקיים. מאז ימי נעוריו, ועד סוף ימיו, הסתפק במועט שבמועט מבחינה חומרית. נולד בשכונת מזכרת משה, סמוך לפרוץ מלחמת העולם הראשונה, וידע היטב את טעמה של הדלות. אנשי ירושלים של אז קיימו וכיבדו את דברי חכמינו, "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף".

חניך ישיבת עץ חיים, התענג רבי שמואל על עמקות התורה כפי שמתענג אדם המונה מטבעות זהב. יתר על כן, ביקש תמיד לחלוק את ים ידיעותיו עם זולתו. בגיל עשרים ושש פרסם את ספרו הראשון, "עיקרי דינים", על הלכות לשון הרע, שזכה לעשרות מהדורות. מורו ורבו, רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, כתב על הספר כי ראוי הוא להיות בשקית הטלית של כל יהודי, כך שיוכל ללמוד בו מיד אחרי התפילה ולהפיק ממנו תועלת מרובה.

כחלוף השנים, הוציא רבי שמואל את גולת הכותרת שלו, החיבור בן חמישה עשר הכרכים בשם "עבד המלך". בחיבורו זה מצא את כל המקומות בתורה בהם נצטיינו על שלמות קיום תרי"ג המצוות או על התעלות במידותינו המובילה לקרבת אלוקים. על יסוד דברי הגר"א, שהמצוות רבות לאין מספר, מצא אלפי מצוות המוטלת על יהודי כדי שיהיה עבד ה' אמיתי. "עבד המלך", שיצא לאור בלמעלה מתריסר כרכים וכלל את כל התנ"ך, פותח שער להבנה מעמיקה יותר של הקשר בין האדם לבוראו.

אולם, חיבורו הנודע והנפוץ ביותר היה ספרו הקטן "מצות בטחון" ובו הדרכה לאמונה תמימה בה'. איש אינו פטור ממצוה מקיפה זו, והיא היסוד עליו חייב לסמוך כל אחד ואחד בחייו היומיומיים. יתר על כן, בשלבים מכריעים בחיים, האמונה בה' קודמת לכל, והיא עוגן ההצלה של האדם, המסייע לו לעבור את התקופות הקשות.

רבי שמואל ראה באמונה בה' את המצוה החשובה ביותר, בהיותה כוללת את כל המצוות האחרות. על כן יש צורך לחזק אותה דרך קבע. הוא ראה שלכל אדם יש כמה דקות פנויות במשך היום, כגון בנסיעה באוטובוס או בהמתנה בתור בבנק. דקות אלו ניתן לנצל לחיזוק האמונה והבטחון בה'. לאור זאת, נכתב "מצות בטחון".

פעם אחת נוכח לדעת כיצד רואה אחד הגדולים את מצות הבטחון. הרב מבריסק, רבי יצחק זאב סלוביציץ, שילם לתלמידיו האברכים את התמיכה החודשית ביום האחרון בכל חודש. בהגיע יום זה, כשלא היה

בטחון

השלך על ד' יהבך

ותלך ותמלא את החמת מים וגוי'.

כשאנו לומדים פסוק זה אין אנו רואים שום חידוש בדבר, ושואלים לשם מה הרחיבה התורה"ק הדיבור בזה, אבל חז"ל בעיניהם הקדושים הרגישו עמדו ודייקו בכתוב "ותמלא את החמת", לומר לך שמילאה אותו במים יותר מכדי הצטרפותה בעת ההיא, בדאגתה למחר, והכריזו ע"ז (ב"ר כאן) הדא אמרה מחוסרת אמונה היתה, ואמנם יש להתבונן האין ראו חז"ל בזה חסרון אמונה, אשה ובנה חולה אנוש תועים במדבר שמים, ונמצאים בסכנה גמורה, ונעשה להם נס ומצאו באר מים. למה לא תדאג למלא את החמת מים.

והביאור הוא: אילו יצוייר אדם שנוסע במרכבה עם המלך מטיבו ואיש חסדו, היתכן שיכין לו זה מלתחה עם לחם וחמת מים, שמא ירעב ויצמא, הרי אם יעשה כן הוא מראה בעצמו שאינו מכיר כלל בחסדי המלך אתו, אשר ודאי לא יעזוב אותו רעב וצמא, אדרבה יתן לו מפתו ויאכל מעדני מלך, וברור שנתמה על שטותו איך יהיו לעלות על מרכב המלך וסמרטוטיו על כתפיו, ונתפעל מסבלנות המלך הסובלו, הנה כן מביטים בשמים על אדם הדואג ואומר מה יאכל למחר, ומראה בעצמו שמקטני אמונה הוא, כי הלא במרכבת מלך מלכי המלכים הקב"ה הוא יושב, ומה לו לדאוג, וזו היתה התביעה על הגר, כי ראתה שנעשה לה נס, ונברא עבורה בריאה חדשה של מעיין מפכה מים זכים במדבר שמים, להחיות נפשה ונפש בנה, הנה ד' עמה ולא יעזבנה לנפשה, וא"כ כשם שהובא לה מים כעת, כך יהי' לה לכשתצטרך עוד ולמה לה למלא החמת.

הגר זו בת מלכים, שעזבה כל אושרה וכבודה בביתה, ומבינה כי כדאי לה יותר להיות שפחה בבית אברהם, משלחן מלכים בבית אביה, וזכתה משום כך להיות אשתו של אברהם אבינו, וכשהיא תועה במדבר, מזדמנים לה ארבעה מלאכים בזה אחר זה, ואינה נרתעת מפניהם, כאשר ידבר איש אל רעהו, ולפתע יורדת מהשמים ומתעסקת במלוי החמת, ונתבעת היא ביותר על זה ומכריזים עלי' בשמים כי מחוסרת אמונה היא, ואכן זה נקרא אמונה שלימה, כלומר: אמונה חושית להרגיש כי ד' מצוי לו לאדם בכל עת, וכל אשר אתו רק ד' מצליח בידו.

ואמרו חז"ל (מגילה י"ח) לא הוו ידעי רבנן מאי יהבך וכו', עד שלמדו ד"ז מההוא טעייא שאמר שקול יהבך ושדי אנמלאי, היינו שלא ידעו גבול מדת הבטחון, ולמדוהו מההוא טעייא, שכשם שאדם כשמשליך משאו על הגמל, הרי שוב אינו מרגיש שום כובד משאו, כי אינו עליו, כן הוא במדת בטחונו בהיש"ת, ומזה יבחין האדם ע"ע עד כמה מגיע מדת בטחונו בד', שכל זמן שמרגיש בנפשו כבדות כל שהוא בדאגת פרנסתו, אות הוא לו

נא לא לעיין בגליון בשעת התפילה, חזרת הש"ץ וקריאת התורה, עיין דינים והנהגות החזון"א
יש מחמירים לא לטלטל אפילו במקום שיש עירוב פרק י"ב סעיף א-ג

ותאמר לאברהם גרש את האמה הזאת ואת בנה. (כא י)

אין כל ספק, שלו הי' נתחנך ישמעאל יחד את יצחק, לא הי' פרא אדם כ"כ, כי הרבה סביבה עושה. אבל יען כי חברת ישמעאל היתה יכולה להשפיע לרעה על יצחק, ע"כ החליטה שרה, שהיתה גדולה מאברהם בנביאות (כברשי"י שם פסוק י"ב), שהסכנה ליצחק יותר גדולה, ויש לחשוש חלילה, שעד שיצחק יתקן את ישמעאל, יקלקל ישמעאל את יצחק, ובקשה לגרש את ישמעאל מעל פני יצחק. והקב"ה אמר לאברהם לשמוע בקול שרה, ומעשה אבות סימן לבנים להשגיח על הקטנים שהמקולקלים לא יקלקלו את הטובים. (תפן חיים על התורה)

קדושת א"א נמשך לכל הדורות

כח תורתו וקדושתו של אע"ה נמשך בכל הימים ובכל הדורות, והוא השריש כחה אמונה בלכות בני" לדורות עולם, כמאמה"כ "כי ידעתינו למען אשר יצוה את בניו ואת בתו אחריו ושמרנו דרך ד", וע"י ששפתותיו דובכות הרי הוא כאילו בחיים אתנו, וזכותו יגן עלינו שיאר ד' עיניו לדעת דרכי ד' ולהשמר מן המסיתים ומדיחיים, ונה"י מוסיף והולך בתו"ש להרחיב גבול הקדושה ויתקדש שם שמים על ידינו, ונוכה לעשות רצון הבויה"ש באמת, ולהנצל מכל צרה וצוקה, ונוכה לקבל פני משיח צדקנו בנחת ובשמחה בהגלות כבוד שמים עלינו בב"א.

(הארמ"ר מספמאר וצ"ל)

ואנכי לא ידעתי התשובה היא

נוהג היה רבי יוסף דוב סלובייצ'יק ה"בית הלוי" כשהיה נוסע בדרכים, היה פושט את בגדי הרבנות שהיה אנוס ללבוש בעירו, וללבוש בגדים פשוטים כדי שלא יכירוהו. את מגבעתו הרבנית הסיר ולבש מצחיה (קסקט) כדרך בעלי הבתים באותה תקופה. וכן נהג גם בנו רבי חיים.

מעשה ברבי יוסף דוב שנסע בליל חורף קשה לעיר ברנוביץ. הקור היה איום, והם ראו שלא יוכלו להמשיך בנסיעה למקום יעד. לכן סרו לפונדק יהודי שעמד בדרך, הם התדפקו על הדלת ואין עונה. ר' יוסף דוב פקד על העגלון לדפוק בכל כוחותיו, היות וסכנה לו להשאר בחוץ. למשמע הנקישות העזות, קם בעל הבית ובפנים זועמות פתח להם את הדלת, והודיעם שאין לו מקום לינה עבורם, היות ועוד זמן מה עומדים להגיע אורחים מוזמנים. הם התחננו אליו כי פיקוח נפש להשאר בחוץ בכפור, ומספיק אם יתן להם רק קורת גג להסתתר מהקור עד הבוקר. בקושי לאחר שידולים ניאות להם בעל האכסניה, והרשה להם להכנס לשכב על הריצפה במסדרון. רבי יוסף דוב הדליק את הנר ועיין לו בלחש בספר. מיד נשמע קול בעל הבית שגער בו. כבה מיד האור ואל תפריע את מנוחתו. ר' יוסף דוב כיבה הנר, ובעל פה המשיך לשנן לימודו, שפתיו נעו וקולו לא ישמע. לאחר כמה שעות נשמעו שעת עגלות המתקרבות למקום כשהם פוצחים בקול צהלה וזמרה. הם נעצרו ליד הפנדק, ומיד בעל הבית הזדרז להעלות את האור ופתח להם בלביכות את הדלת וקיבלם בסבר פנים יפות. האורחים היו הרבי ר' אהרן מקודינוב ואחוזת מחסידי. בעל הבית ובני ביתו נחפזו להגיש כוסות תה חמים לאורחים. לאחר שנחו מן הדרך והתחממו מעט, קם הרבי להכין עצמו לתפילת ערבית. והנה כאשר חלף במסדרון כדי לרחוץ ידיו, הביט על היהודי השוכב לו על גבי הקרקע, הוא התבונן היטב, והנה אין זה אלא רבי יוסף דוב רבה דבריסק. מיד נתן קולו בהתרגשות, ר' יושע בער, ר' יושע בער, בריסקר רב, מה אתה שוכב כאן. בעל הבית בשומעו את קריאות הרבי, חלחלה תקפה אותו והתמלא בפחד ובושה, במי הוא נהג מנהג קלון זה בגאון ישראל רבה דבריסק, ניגש בעל הבית בפיק ברכים וביקש מר' יוסף דוב שיסלח לו, כי הרי הוא לא ידע מיהו. ר"ד הודיעו כי אינו מוחל לו, כי אם בתנאי קודם, שיבוא הוא אליו לביתו בבריסק וישב בביתו כשבויעים ימים וילמד פרק בהלכות חסד והכנסת אורחים.

בהזדמנות זו תמה רבי יוסף דוב, בפרשת וירא מצאנו שני סיפורים נפלאים, על הכנסת אורחים של אברהם אבינו לאורחיו, והכנסת אורחים של לוט למלאכים, ולפלא הדבר, כי התורה במליטה את מצות הכנסת אורחים של אברהם, בעוד שאת לוט שהיתה במסירות נפש וסכנת חיים לא מחשיבים כל כך, ולא עוד, אלא שאמר לו המלאכים ללוט, אינך ניצול בזכותך, אלא בזכותו של אברהם. ומה עם ההכנת אורחים במסירות נפש כל כך גדולה, אתמהה, אלא אל אברהם אבינו האורחים כערביים נדמו לו, ובכל זאת טרח למענם בזריות ובמסירות. אך אצל לוט ידע הוא מהרגע הראשון כי מלאכים באו בצל קורתו, אין זה איפוא גבורה לקיים מצות הכנסת אורחים עם מלאכים, ואין זה פלא כי היה מוכן למענם

בידו הסכום הדרוש, נהג ללוות מפה ומשם כדי לשלם להם בזמן. פעם אחת, בהגיע יום התשלום, שוחח הרב מבריסק עם אחד מידידיו. כאשר ציין שעדיין אין בידו הכסף עבור האברכים, אמר לו הידיד: "האם לא היה זה נפלא אילו הופיע משהו והציע לך רבע מליון לירות עבור הישיבה? אזי היו נחסכות הדאגות הכספיות למשך כמה שנים".

הגיב על כך הרב מבריסק בשיא הרצינות: "אילו היה משהו מציע לי רבע מליון לירות, לא הייתי מוכן לקבל את הכסף".

"למה לא?" שאל הידיד המופתע.

"לא אמכור את המצוה של בטחון בה' אפילו תמורת רבע מליון לירות! לרבי שמואל, היה סיפור זה שווה מיליונים רבים.

גם הוא, חי והגשים את תלמודו. הוא קיבל בהכנעה את גורלו, ודבק באמונתו בכוראו בכל עת ובכל שעה. בשנת תשל"ו, בהיותו בן ששים ושנים, התגלתה אצלו מחלה ממארת. תשעה חודשים סבל והתיסר כמכאובים כל יתוארו, אך כל אימת שבאו לבקרו, השמיע למבקרו אך ורק דברי חיוק באמונה. אם לא הוטב מצבו, הרי אין זה ענינו, אלא ענינו של הקב"ה. תפקידו היה למלא את רצון ה'. פעם אחת, כשנתקף בכאבים עזים, התפלל וביקש: "ריבוננו שם עולם! גם אם יבתרו אותי לחתיכות, בכל מצב שהוא לא אתיאש מך! על כן, מתחנן אני אליך, אנא תן לי את האומץ והכוח לקיים את מצות הבטחון".

אמר, שבכל שניה בחייו הוא מקיים שלוש מצוות: המצוה לקבל יסורים באהבה, מצות הבטחון בה' ומצות התפילה.

כחייו, כן היה מותו. עוד בימי חייו היה לאגדה. ביום י"ט בסיון תשל"ז נפטר לבית עולמו, בהותירו אחריו אוצר בלום של מילים ומעשים לדורות הבאים. אכן, חייו היו מופת לצניעות, התמדה, חמלה ובטחון בה'. עליו ניתן לומר בודאות כי אכן היה עבד המלך. (מוריה, אב תשל"ז)

מספר "זוה שער השמים" להרב רוסוף שלי"ט"א)

וימחר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת (יח ו)

התורה באה ללמדנו בזה, כי מידת הכנסת אורחים צריכה גם מהירות וימהרה... מהרי לבל יצטרך הרעב לחכות זמן רב לאוכל, כפי שמספרים חכמינו על נחום איש גמזו, שעייב פעם עני עד שפרק משאו מן החמור ובינתיים גווע הלה מרעב (תענית כ"א). (מעיינה של תורה בשם אבני אול)

שלא להמריח את הזולת

יקח נא מעט מים (יח, ד)

פליאה היא, בכל מעשי החסד שעשה אברהם עם שלשת אורחיו, אחז במידה מרובה. בעוגות אמר הכתוב, "וימחר אברהם וגו' מהרי שלש סאים קמח סלת לושי ועשי עוגות". בבשר העיד הכתוב "ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב וגו' ושלושה היו בני הבקר שנשחטו, למדונו חז"ל. וכן חמאה וחלב הגיש להם לרוב. למה, איפוא, דוקא במים אחז לשון מיעוט יוקח נא מעט מים.

ברם, הורונו חז"ל (בבא מציעא דף פ"ו) שכל מה שעשה אברהם אבינו למלאכי השרת בעצמו, עשה הקב"ה כן לבני ישראל בעצמו. וכל מה שעשה אברהם אבינו ע"י שליח, אף הקב"ה עשה כן לבני ישראל ע"י שליח. הרי איפוא, שהיו מעשי חסד שנעשו בעצמו והיו שנעשו על ידי אחרים. עשיית בן הבקר היתה על ידי אברהם אבינו עצמו, אך נטילת המים היתה ע"י שליח, כמדויק בלשון הכתוב "יוקח נא".

מעתה נבין, מלאכות שעשאן אברהם אבינו עצמו, במידה רבה עשאן, כדרכו, בחסד מרובה. אך מלאכות שנעשו ע"י אחרים, כגון שאיבת המים, לא רצה אברהם אבינו להתעטר בעטרת חסד על זשבונו טירחתו של הזולת לכך הסתפק במעט מים. (ילקוט לקח טוב מפי השמועה)

ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי היתה לי עדנה (יח יב)

כמו שרה אמנו מלפנים. כן אנחנו תמהים ופלאים, אחרי שנות נדודינו כי ארכו קרוב לאלפים שנה, היתכן שיוולד שוב עמנו וישוב לתחת עלומים כמקדם.

אבל התורה משיבה, "היפלא מד' דבר", דבר זה לא נאמר אלא דבר, וכן הנביא אומר בשם ד' (ירמיהו ל"ב) "הממני יפלא כל דבר", ללמדנו בא, ששום דבר לא יפלא ממפליא לעשות, ובמאמרו בורא ומחדש בכל יום תמיד מעשי בראשית, וגם אנחנו נגאל מהר וישיב שופטנו כבראשונה ויחדש נעורינו וישיבנו לארצנו. (תפן חיים על התורה)

למסור נפשו, כי עם מלאכים אפשר להסתדר ולהנצל.

כך סיים רבי יוסף דוב אין זה תירוץ ואנכי לא ידעתי כי רבה של בריסק מתדפק על דלת בעל הבית קיבל עליו לקיים התנאי, ונסע לבריסק והתאכסן בבית הרב, ובעיניו חזה איך שר' יוסף דוב מכניס ומוציא כל עניני העיר, איך הוא חומל על דלים ומחיה נפשות נדכאות, ראה ונהפך לאיש אחר, שבועיים אלו ששהה בבית ר' יוסף דוב הפכוהו לבעל חסד מובהק. לאחר שחזר לביתו החל במעשי חסד והטבה, והיה נודע כמכניס אורחים הגדול בכל סביבתו.

שלוש מאות יהודים שניצלו ממות בזכות התעוררות בתשובה של רוקח יהודי

מעשה ביהודי אחד, שהיה רוקח במקצועו, שלא ניכר ולא נתוודע לאף אחד ביהדותו, עד שכל בני מקומו, יהודים וגויים חשבוהו לגוי, כי התגנב כגוי לכל דבר, וברגע קריטי וקשה של גזירה נוראה, שנגזרה על ג' מאות היהודים שהתגוררו בכפרו להיות מוצאים להורג עד אחד, התעורר בו הזיק היהודי התבוני, ומכות התעוררות בתשובה זו התגלה בפומבי ליהדותו, ואף זכה בזה להציל את כל הנידונים, שכפסע היה בינם לבין המוות.

על השתלשלות הסיפור המרטיט הזה שמעתי מהגה"צ ר' משה אהרן שטרן שליט"א, משגיח דשיבת קמניץ בירושלים.

ימים קשים שלא היו כדוגמתם, באו על יהודי רוסיה בהתגבר המערכה הפנימית בין הבולשביקים, מתגנדי הצאר ניקולאי, לבין תומכיו, הפטלוריקים. שני המחנות נלחמו ביניהם באכזריות גדולה ועצומה, אבל היהודים האומללים נפלו קרבן לשני הצדדים, שכן אלה ואלה חשדו בהם שהם ניצבים לצד השונאים שלהם, וכך עלה בגורלם של היהודים לעמוד ברדיפות בלתי פוסקות, ודמם היה הפקר בידי שני המחנות היריבים גם יחד. אלה חשדו ביהודים שהם תומכים בצאר, והאחרים האשימו אותם שהם תומכים בבולשביקים. המערכה לא נפסקה גם לאחר שהצליחו הבולשביקים ללכוד את הצאר ולהורגו, שכן שני המחנות המשיכו ללחום ביניהם, וכך גם המשיכו היהודים לסבול מאלה ומאלה.

במסע הכיבוש שלהם עברו הבולשביקים מעיר לעיר ומכפר לכפר ופעם אחת, כאשר הגיעו לאחד הכפרים וכבשו אותו, מיד נטפלו ליהודים ואחד היה פסקם, כל היהודים נאמנים לצד השני ועל כן אחד דינם למוות. הם הוציאו פקודה שעל כל יהודי הכפר להתאסף בככר המרכזית, כדי לעשות בהם שפטים לעיני כל למען ישמעו וייראו.

היהודים האומללים, שלוש מאות במספר, נאספו מבוהלים לככר המרכזית, ואז פקדו עליהם להסתדר בשורות ארוכות, כשפניהם לקיר וידיהם מורמות, האומלם עמדו הקלגסים מוכנים להוציאם להורג בידיהם. מפקדם האיכורי השמיע אז נאום באזני כל אנשי הכפר שנדרשו אף הם להופיע במקום, בו הבהיר לכולם כי סוף דומה של היהודים צפוי לכל אלה שיבגדו ולא ייכנעו למרות הבולשביקים.

והנה בא הרגע המכריע. דומיית מוות שררה במקום, כתות היורים כבר החלו לדרוך את כלי הנשק לעבר היהודים, אך לפתע התעורר רחש בין המון בני הכפר שצפו דוממים במחזה האכזרי איש אחד מביניהם נראה מבקיע לעצמו דרך לעבר המפקד, ובהגיעו לידו אמר בקול נרגש, היות שגם אני יהודי הרי באם עליה עלול היהודים להירצח יהיה גם גורלי כך ואינני רוצה להיות שונה מאחי היהודים.

היה זה רוקח הכפר, וכאמור, לא עלה על דעת אף אחד עד לרגע זה שהוא יהודי, אבל עתה, כשראה מה קורה לאחיו היהודים נתעורר בו הזיק הרדום והיהודי שבתוכו קם לתחיה, ועל כן מבקש הוא שמחלקם יהיה חלקו.

בני הכפר הגויים בראותם כך, החלו לזעוק ולצעוק לבל יהרגו אותו, כי הוא הרוקח של הכפר ובלעדיו יתערערו החיים התקינים, כי מי יכין להם תרופות לעת הצורך ומי יחבש פצעיהם. אבל הרוקח היהודי בשלו, הרגוני נא יחד עם אחי והמהומה רבתה, זה בכה וזה בכה, ומבוכה גדולה פקדה לפתע את הבולשביקים על כל הנעשה, ולפתע נצרו את כלי הנשק שלהם, עזבו את בני הכפר לנפשם והלכו לדרכם הלאה. כך ניצלו חייהם של כל יהודי הכפר. והיה הדבר הפלא ופלא, שכן אותו רוקח, שהיה מנוכר לגמרי ליהדותו, לא רק שהציל את עצמו אלא גם זכה להציל את כל יהודי הכפר בזכותו. (שאל איך יוגד)

קונטרס גדולה שימושה

בעת הזאת כאשר רבים אומרים מי יראנו טוב ומי יורנו דרך הישר, וניצול משמועות וסיפורים בכתב ובעל פה פורחים

באור שאין להם על מה שיסמוכו, אמרנו עת לעשות ולהעלות על הכתב כמה מיסודי הנהגותיו והליכותיו בקודש של רבינו הגאון החסיד האמיתי מרן בעל החזו"א זלה"ה, אשר מהם ישנו מדותיו, יסופו בהבנת דברי תורתו, יתפקחו עיני חכמים ויתישבו דברי צדיקים, ויסרו המכשולות וההבנות המוטעות בדברי קדשו, ומהלך רוחו, ואם כי דברים דקים ועמוקים קשה להעלותם על הכתב ולבארם, מ"מ מפני חובת השעה להעמיד הדברים על תלם, לא נמנע מלבאר עד כמה שידנו מגעת. ויה"ר שיהיו לתועלת ולזיכוי הרבים.*

*נכתב על ידי ח"א שליט"א, וכל הזכויות שמורות לבעל הקונטרס.

פרק א

א) כל אורח חיוני, דרכיו ונהגותיו, היו מבוססים אך ורק על אדני הגמרא, היא יסוד תורה שבעל פה מסיני, כדרך הראשונים וגדולי האחרונים, ולפיכך פעמים שהחמיר בדבר שנמצאו אמוראים שנהגו או חששו לכך, ופעמים שלא היה חושש לאיזה דבר הנהוג, מפני שלא נמצא לו יסוד ומשמעות וזכר בגמרא, לבד מעניני פרישות וקדושה וכיו"ב מדברים השייכים לבני עלייה, כנמצא גם בחז"ל מילי דחסידותא כל חד לפום דרגא דייליה.

ב) וכן בענין הכרעת הלכה, קבע לעיקר עפ"י היוצא מעיון הגמ', ואף אם היה הדבר דחוק בלשון הפוסקים ואף דחוק גדול, כמוכח למעיינים היטב בדבריו, ובהרבה מקומות בספריו ואגרותיו הבהיר והנחיל יסוד זה [עיין חזו"א יו"ד סי' קע"ז סק"ה, ובאו"ח סי' ט' סק"ו, ועוד בקו"א ח"ב אג' י"ט-ל"ב, ועוד טובא כיו"ב].

ג) כמו כן הכריע דברים הרבה במשנתן של ראשונים על סמך זה שהלא כל דבריהם נסמכים על אדני הגמרא, אף כשדבריהם מתיישבים בסברא היטב.

ד) אף בדברים שמפורש הפכם בספרי הפוסקים, אם היה הדבר כמפורש נגד מה שהעלה הגמרא והסברא הישרה, היה חולק בתוקף עונו, ואצ"ל שהיה מכריע כשיטה פלונית מחמת ששיטה זו מתיישבת היטב עם העיון מן הגמרא והסברא, וכן מצינו כמה וכמה פעמים שנטתה דעתו להלכה מהמבואר בשו"ע, הן מחמת שיצא לו להיפוך ממסקנת הסוגיא והן מחמת שנטו אחרונים ז"ל בראיות מכריעות, ועיין בתשובות וכתבים סי' א' מ"ש על אודות הגר"א, ועיין בחזו"א חו"מ סי' א' סק"א, ועיין עוד באו"ח סי' ס"ח סק"ב וסי' ק"ב סק"ד, ובשביעית סי' כ"ג ס"ק כ"ה

פרק ב

א) סדר דרך הלימוד בעיון הראוי לבירור ההלכה עד תומו, וכפי שראו במחיצתו, קשה למסור גם מפי חכם לאוזן מבקש, וכש"כ מתוך הכתב, וכדרך שנתבאר ז"ל פעם על אלו המבקשים לדעת דרך הלימוד כיצד ואמר "נסה נא להסביר למי שלא טעם אטריות מימיו איזה טעם יש לאטריות," אבל אעפ"כ מעט מן המעט ננסה למסור לדור אחרון.

לאחד מגדולי תלמידיו כתב באגרת [ונדפס בקו"א ח"א אג' ב'] דברים נוקבים על הסדר הראוי ללמוד, וז"ל "הסיבה העיקרית בסדר הלימוד שצריך זהירות יתירה, לעשות את העיקר לעיקר. והוא העיון בבירור הכללים והפרטים בכל סוגיא, ושיהיה המשא ומתן שגור ושנון, לזכור את ה"לכאורה" ואת המסקנא, את ההלכות הודאיות ואת אלה שנותנים מקום לדיון, ועיקר הזה דורש עמל ומלחמה פנימית נגד העצלות בשינון כמה פעמים אף בלי חידוש, ולחזור על אתר כמה פעמים ולדקדק בדברים שאין השכל נהנה מהן בתחילתן ואדרבה מכבידין עליו, אבל העמל הזה הוא עמל התורה אשר כל סגולות התורה נאמר על עמלה, ואמנם אחרי העמל נפתח שער אורה חדש אשר השכל מתענג ללא קץ, ויש לזהר מלהאריך בהסברת סברא, ולעומת זה להאריך בגמ' בעיון הפשט ובירור מסקנותיו" עכ"ל, ועי' עוד בקו"א ח"ג אג' מ"ד.

וכך החדיר בתלמידיו שצריך לשנן בפה את תוכן הסוגיא פעמים רבות בלי שום הוספת חידוש קושיא או ראי', עד שיהיה כל המשא ומתן שגור ושנון הדק היטב. והרגילם באופן זה בלמדו עמם חדשים רבים בכמה מסכתות, ואשרי עין ראתה עד כמה מסר נפשו להעמידם בקרן אורה, הם משננים את התוכן האמור בגמרא באידיש בלי שום תוספות, פעם אחת פעם, שוב ושוב, והוא ז"ל מאזין ומקשיב בסבלנות מרובה שעות מרובות לראות השגורה סוגיית הגמרא בפיהם, ואומר להם [ע"ד שאמרו חז"ל אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד] "...נאך אמהל סאינו נאך מגמגם... סאינו שוין תאמר לו... סאינו שוין אמור לו מיד," ואחר ככלות הכל היה עליהם המלאכה לגמור ולחזור ולשנן. (ועי' מש"כ תלמידו בהקדמה

לדינים והנהגות ממרן זצ"ל.

(ב) בכל ענין וענין, הן בדברי חז"ל והן בדברי רבותינו הראשונים, תחלת עיונו היה להבין תנא היכי קאי, ולעמוד בכיכול במקומו של בעל המימרא, ועי"ז לבחון את הדברים לאמיתם, כגון כשמתחיל בלימוד דברי התוס' הרי עוד בטרם שהתחיל להתבונן מה רצונם לפרש להקשות וליישב, העמיק הרבה לעמוד בסודם איך הגיעו עד כאן, כלומר כל המשא ומתן והעיונים שראוי להקדים כדי להגיע למקום עיונם עד שהוכרע כי לא נשאר להם אלא לומר ענין פלוני ולהקשות ולתרוץ קושיא פלונית, ואחרי שכביכול התוס' הארוך הקדום שאינו לפנינו בכתב, כבר שגור וברור אצלו, אזי היה פונה לעיין ולהעמיק בדבריהם שלפנינו, וכך היה דרכו בכל לימוד ועיון, ואף כתיבתו היתה ע"ד זה.

וכיוון שכן, הרי גם בדברים אשר לפעמים בעיון הרגיל הם נראים כיישוב דחוק או כמהלך חדש שאינו לפי הפשטות, הדבר מובן כי אין זה אלא בשל קוצר השגתנו מחמת שאנו לא עמדנו בראשיתן של הדברים כפי העיון הנזכר, ואילו זכינו לדרגת העיון הלזה, או אז אדרבה יראו עינינו בהחלט שאין היישוב הלזה דוחק כ"כ, או שאין בו דוחק כלל, או שאמנם באמת דחוק אלא שאותו דוחק מוכרח ונצרך, ואי אפשר בלעדו, ואשרי המשכיל על דבר אמת, ורוב הדוחקים אמת.

(ג) דרך כתיבת חידושי היה כדרך לימודו, עיון ביגיעה ועמל אין חקר, בדקדוק הגמרא והסברא הישרה, בהבנת שרשי הדברים כפי השתלשלותן מסיני, ולמדוד ולשקול מי נדחה מפני מי, אם לדחוק הגמרא מפני הסברא או להיפוך וכדרך שנידון כל דבר לגופו, וסופן של דברים עפ"י רוח הקודש המתלווה לכוין האמת לאלו היחידים ששתלן בכל הדורות להורות חוקי ומשפטי לישראל. ופעם נתבטא לחכם אחד שהיה דוחק עליו לגלות טעמו באיזה ענין. ואמר כלשון הזה "דער ראב"ד האטאך שוין גיזאגט וכבר הופיע" (לשון הראב"ד – וכבר הופיע ר"ה"ק בבית מדרשינו).

ומאחר וכתבתו היתה בדרך לימודו (וגם כתיבתו היתה נעשית עם הלימוד אחרי גמר העיון ולא שהיה כותב לאחר שסיים כל הסוגיא) נמצאו לפעמים בדבריו שינויים וחזרות במהלך הסוגיא ובהכרעת ההלכה מחמת מבטים שונים על הדברים, וכדרך הגדולים שנמצאים לפעמים סתירה בדבריהם כמו מתשובותיהם לחידושיהם, וכיו"ב, שהוא דבר המצוי טובא באלו שהורגלו בעיון גדול ועמוק ע"ד שזכור, ובהשקפה גדולה ורחבה בשרשי הדברים בים התלמוד הרחב מכל מימות שבעולם, ולא נתן דעתו וזמנו לחבר הדברים ולסדרם מחדש כדרך רוב המחברים (וכן לא היה כותב כמה מהדורות אלא כתב פעם אחת והיא אשר נדפסה בספריו, וכמעט שלא נמצא בפנקסו קטעים או שורות מחוקים).

ופעם אמר ז"ל להרה"ג ר' משה דויטש שליט"א (בעמח"ס זיו היים) מענין הנ"ל בכעין בדיחותא "זונטיג האט דער חזון-איש אזוי גהאלטען אין מאנטיג האט דער חזון-איש אזוי גהאלטען, ווער סאיז גערעכט וויס איך נישט." ("ביום ראשון היתה דעת החזון-איש כך, וביום שני היתה דעת החזון-איש כך מי צודק אינני יודע.")

ומענין לענין כאותו ענין יש להזכיר מה שנתבטא פעם בדברים שתולק בהם על קודמיו, ואמר בערך כהאי לישנא, לא ימלט גם בדידהו וגם בדין להנצל תמיד מטעות, כי אף לפי תוקף גדלותם של הגדולים, הלא התורה הרי יותר גדולה.

ובדרך אגב נציין מה שנתבטא פעם ואמר "ראשונים ניצולים מטעויות" ושתק שעה קלה וסיים, ...ש"ך. (שפתי כהן).

(ד) עוד זאת ראוי להזכיר אודות כתיבת חידושי, כי לרוחב המבט והעיון העמוק והנורא, לא ניתן הכל להכתב, וכמו שהוא בספרי הראשונים ז"ל שבדאי אינו עולה על הדעת ח"ו לומר שדבריהם של התוס' הם כל מה שהיה בעיונם. והכתוב הוא רק כקיצור וסיכום מהלך הסוגיא והבנת שרשי ויסודי הדברים עד להלכה ולמעשה, ורובו נשאר כתורה שבע"פ, שבכדי להבינה מהנדפס נדרש הרבה מאד יגיעה ושימוש, ובפרט בדברים הטעונים שיקול הדעת.

ופעם אמר בזה הלשון "סאיז דא אמהל א שורה אין חזון-איש, וואס שטייט דארטן גאר נישט, און אס האט גידוערט טעג". (יש לפעמים שורה בחזון-איש, שלא כתוב שם כלום, וזה נמשך ימים). ופעם הגדיר את החילוק שבין "מעייני" ו"מפלפל" באמרו כי "המפלפל" חושב שתי דקות ואומר שתי שעות, וכל השמעים מלקקים אצבעותיהם. ואילו "מעייני" חושב שתי שעות ואומר שתי דקות, והכל שואלין, כלום חידוש יש בדבר הלא זהו מה שנאמר להדיא בגמרא. (דו"ק)

המחוייב מכל האמור כי מאד מאד צריך ליהזר מלהשיב ולנסות לחלוק על דבריו ובפרט בדברים הטעונים שיקול, אם לא שנמצא איזה דבר חדש לפי רחבות התורה שנוכל לפעמים לדמות בנפשינו דשמה אישטימיתיה לפי שעה, שאז מי שהוא תלמיד, ששימש הרבה, וגדלותו מופלגת, והגיע לדרגת הגיע להוראה עפ"י הסכמת רבותיו הגדולים, אינו מן הנמנע שיהיה הרשות בידו באיזה פעמים להכניס ראשו ולדון לנטות בהלכה מן ההלכות, וכמובן שזוהי רק נחלת יחיד.

כשם ששקד ז"ל להרחיק טובא את הפלפול בסברות מדומות ומצלצלות שלא שיערום רבותינו, כן שקד על תלמידיו שהעמידם בקרן אורה להגיע עד לדרגת ההוראה ולא להתע מלהכריע כמר או כמר וכדרכו ז"ל.

והדברים ידועים ומפורסמים טובא, ואי"צ לפנים, ורק נסיים במילי דבדיחותא שאמר פעם לאחד ממקורביו כשהחל ללמוד מסכת בבא קמא, וכה היו דבריו. "כשאחד שובר כוס של השני שיצטרך לשלם, אין שום סברא בדבר, אבל אם הראשון יש לו דין מזיק והשני יש לו דין ניזק, עכשיו זה מובן". (דו"ק)

(ה) רוב עמלו ויגיעתו ועבודתו הביאתו לידי דרגות גבוהות וכדתנן רפ"ו דאבות בעוסק בתורה לשמה, אם במדות שאין לנו שום מושג בדרגתו עד שלא היה במחיצתו ענין קפידא על זולתו כלל (שישנו כמעט בכל ילוד אשה כל חד לפי תכונתו) וכמו שנתבטא פעם שהוא יכול אולי לשער ולתאר מה זה ענין של קפידא, (ופעם אמר לא' שחשש שהקפיד עליו, שאלמלא היה בתנותו המוצר קפידא אולי היה מקפיד עליו על שחשד בו כי הוא מקפיד) ולא עוד אלא שליפהך המטריחו והמרגיזו מוליד בו אהבה יתירה ללכת לקראתו ולחפש כל דרכי ההטבה לזולת בהתאפקויות מהתאפקויות שונות על אנושיות, ואם בקבלת דין שמים באהבה יתירה ושלא ירגיש זולתו כלום.

ובהיות שלא ניתן להאריך במקום שאמרו לקצר נסיים בכמה מעשיות שנמצאו בין השיטין בקונטרס [וכמו שאמר מרן ז"ל שהספר מוסר הטוב ביותר הוא סיפורים ועובדות מהנהגות הגדולים ז"ל].

פרק ג

(א) כשלקה במחלת הפנדציט, נכנס אדם לבקרו בשעת השיא של ההתקפה, ושוחח עמו בפנים שוחקות כאילו לא היה מאומה, ורק כאשר יצא נתברר שהמצב איום וד"ל.

(ב) בתקופת נישואי הגרב"ב פינקל זצ"ל לבת אחותו ע"ה, בא לסעוד אצל שולחנו, ובשעת הסעודה עלה יתוש על מרן זצ"ל וטייל על פניו ועל מצחו אנה ואנה עד לזוב דם, עד שהגר"ב זצ"ל נאלץ לגרשו מעל פניו, או אז נתבטא ואמר "אהה, מהאטאך איר גישיקט דא אפ אעסן מיטאג" ("הרי שלחו את היתוש לאכול פה צהרים.")

(ג) עובדא באחד שלקה בדלקת ריאות ובא מתאונן לפניו על מצבו הקשה אחרי שלפי דעת הרופאים לא נותרו לו יותר מארבע ימים לחיות, וכה היו דברי מרן ז"ל לאיש ההוא, אולי יוכל מר לומר לי מה ברא הקב"ה ביום הראשון? והלה השיבו שמים וארץ, וכך חזר ושאל ומה ברא ביום השני? וביום השלישי? וביום הרביעי? והלה משיב, וכעת סיים מרן זצ"ל משפטו ואמר, נו, היתכן איפה שאם את כל אלו ברא הקב"ה בד' ימים, שלא יוכל לברוא רפואה למכתך בד' ימים, וכאשר גזר כן היה, ובאותן ד' ימים הותר ליבא לארץ סם פלוני ועוד הספיק לקחתן ושב ורפא לו.

(ד) עובדא שהביאו לפניו אורז למאכלו, וביקש לברור האורז מחדש, ואמנם נמצאו תולעים וכשנשאל מה יום מיומיים, השיב כי באותו לילה חלם שאכל מסמרים.

(ה) פעם סיפר שהכיר אדם אחד לשעבר שהיו לו מלחמות נוראות בימי חייו עם היצה"ר והיה האיש ההוא נלחם בו אין קץ, ואח"כ היה מוכן שעל עצמו הכתוב מדבר והנה הוא מסתיר.

(ו) גאון אחד דרש ברבים בענין פלוני, והתחיל לומר דבר שהוא נגד דעת מרן זצ"ל ומיד התחיל לגמגם, ולא יכל להמשיך, וכשסיפרו הדבר למרן זצ"ל השיב "ווער העט אהים גיהייסען, (מי ציהו עליו לדבר").

(ז) מעשה באחד שהיה מקורב למרן זצ"ל מימי עלומיו, ולבסוף שנה ופירש והקדיח תבשילו, שנים רבות לאחר מכן נסע מחו"ל למרן זצ"ל לספר על מצבו הנורא וטען שא"א לו בשום אופן לחזור בתשובה כאשר נשא אשה גויה וכל משפחתו גויים גמורים, וטוב לו מוות מחיים, ומרן זצ"ל היה כמסכים לדבריו והסכים עמו שיארוזו את תבילותיו לעולם האמת, ויהי אך יצא עם המטוס שהמריא מן הארץ, התרסק המטוס וימת גם הוא, או אז אמר מרן

זצ"ל מת הלה מתוך הרהורי תשובה.

(ח) פעם מצאוהו לומד מאוחר באישון ליל בספר פע"ח להגאון ר' חיים וויטאל בניגון ובעיון כדרך שהיה לומד גמרא.
(ט) מרגלא בפומיה מניח אני לאנשים שירמוני, מה ממני יהלוך אם הלך חושב שהצליח לרמותני, אני מאושר והוא מאושר.
(י) כשהנניסוהו לחדר ניתוח באופן פתאומי על פנדציט התלחשו הילדים מבני משפחתו האם לגלות לאמו ע"ה (שהיתה חולה וכו'), והוא בכניסתו לחדר הניתוח הבין מרחוק מה מתלחשים, ואמר לאמא צריך להודיע, נו"א, אמא צריכה לדעת.
(יא) פעם השיב לאיזה אנשים ששאלוהו וכשיצאו מביתו שמע איך שהם חוררים על מה שהשיב איפוך ממה שאמר ולא קרא להם שוב לתקן בפיהם שלא כן אמר להם, ואמר וכי ילדים קטנים הם שכשהאמא שולחת לקנות דבר מה הרי היא מבקשת מהנער שיחזור מה אמרה לקנות.
(יב) פעם יצא לטייל לפנות בוקר, ולפתע החלו גשמים עזים לירד, והיה ספוג כולו מים, ומשאית שעברה בדרכו עצרה בכדי להסיעו חזרה לביתו, עד שהיו ניכרין דברי אמת שהלה אינו שכיר יום לא רצה ליסוע עמו.

(יג) בגמ' ברכות מ"א ארץ חיטה ושעורה וגו' כל הפסוק כולו לשיעורין נאמרה כו' כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים וכו', אמר שהענין בזה משום דאסתכל באורייתא וברא עלמא, ולפי שנאמרה הלכה בתורה שכל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים, לכך ברא הקב"ה רמון, וכן באידך.
(יד) פעם העיר לאחד ממקורביו באיזה ענין שלא נהג כיאות, ואמר הרי אמרו אסתכל באורייתא וברא עלמא, א"כ הרגשות שיש לבנ"א תורה היא, והרגשתי שלא נהגת כראוי.
(טו) על חובת ההשתדלות נתבטא פעם שהחובה להשתדל במדה ואין הדבר ברור שתעלה ההשתדלות תבטא, אבל אם ברור שההשתדלות תועיל, זו כבר ההשתדלות האסורה. (והוא בכעין מליצה).
(טז) לאחד ששאל ממנו בשנתו האחרונה לחייו בערב יו"כ איך הוא מרגיש, השיב יותר טוב מבתור אברך.

(יז) לאחד שהתעניין בשידוך של אחד מבני משפחתו, השיב שהוא יודע טוב ללמוד וכו' וכו' אך יש לו חסרון אחד שאינו אותו מעצמו, אלא שזה כחסרון משפחתו.
(יח) אמר "יש לי דרך ארץ למי שהוא בעל יסורים".
(יט) פעם כשיצא לטייל בלויית בן ביתו (בבני ברק), ועבר ברחובות נחמיה עזרא והשומר, וכשהגיע בקירבת שיכון סאטמר שאל את המלוה האם כבר עברנו ברחוב נחמיה? והלה נשתומם. אמר מרן זצ"ל "כל כך הרבה זמן לחשוב בתוס' כה קטן".
(כ) בתו"ל היו מסיקין גתלים בארובה לחימום הבית בימות החורף, ולא היה אפשר לעמוד בפני הארובה מרוב החום, ובעת עיונו היה מכניס ראשו לתוך הארובה כשכל כולו אדום מהאש שממולו, ומנגן כדרכו בלימודו, והיה הדבר פלא בעיני רואיו. ופעם סיפר שבצעירותו הניס ידיו לאש לבחון האם יש חטא בידו.

(כא) בדבר עישון סיגריות אמר פעם שהרופאים טוענים שזה גורם למחלות ממאירות, "זה אינני יודע, אבל יודע אני שזה מפריע לכשרון ולזכרון".

מחדש השמיטה

אחד הנושאים שעמדו בראש מעייניו של ה"חזון-איש" בשנותיו הראשונות בארץ היה חידוש מצוות השמיטה בשנת תרצ"ץ. בשנות שמיטה קודמות כמעט נתבטלה מצווה זו בקרב החקלאים היהודים ביישוב החדש, שכן בלחץ אנשי "חובבי ציון" ומפני סיבות אחרות למיניהם הנהיגו רבנים אחדים למכור את כל מקרקעי ארץ ישראל לגוי למשך שנה זו, על מנת להפקיע את הארץ מקדושת שביעית. לימים הפכה "מכירה" למסורת בגושפנקת הרבנות הרשמית. ביישובי הפועל המזרחי הנהיגו להקצות חלקה קטנה, "פינת השמיטה" שלא נכללה במכירת המקרקעין לגוי, וזו הופקדה כדת, זכר לשמיטה, אך שאר השטחים החקלאיים נמכרו, ועובדו כרגיל.

העם נהגו בשנות השמינה על פי הרב קוק, שהשתמש בהיתר המכירה למלאכות דרבנן ומלאכות דאורייתא על ידי נכרי. כשעלה ה"חזון-איש" ארצה כמה שנים לפני שנת השמיטה, נתן דעתו לשנות את פני הדברים בנושא זה. החיבור ההלכתי הראשון שפירסם בארץ היה ספרו "חזון-איש" על דיני שביעית (נדפס בירושלים בתרצ"ז) בספר זה, שאחד מגדולי הדור כינהו הפרי מגדים להלכות שביעית, פירש החזון-איש בין השאר את דעתו להלכה נגד המקילים לעבוד את האדמה על סמך היתר המכירה.

עוד קבע כי בעצם המכירה עוברים על איסור דאורייתא.

תוקף האיסור היה כה פשוט וחמור בעיניו עד שהוסיף וחיידש, כי מאחר שהונגה כי החקלאים מוכרים את אדמותיהם לגוי על ידי שליח, כלומר, באמצעות משרד הרבנות והרי קיים הכלל אין שליח לדבר עבירה לכן המכירה בטלה מעיקרה. ועוד הוסיף החזון-איש והסביר שאין מכירת הקרקע דומה למכירת חמץ לגוי ערב פסח בהנהגה בקרב כל ישראל.

החזון-איש עמד על חידוש מצוות השמיטה כיאות בארץ הקודש ללא פשרות ומתן היתרים. למרות שלא ישב בכהונה ולא השתייך לגוף צבורי כלשהו הרגיש בפועל כי חובת הביצוע וההגשמה של החלטות המושבים האגודאיים בעניין שמירת השמיטה מוטלת עליו דווקא שכן אם לא יקום הוא לעזרת מקדשי שביעית מי יקום?

חשמל בשבת

כאשר נודע לחזון-איש שחברת החשמל מעסיקה עשרות מעובדיה היהודים בשבת, פסק שאסור להשתמש בחשמל המיוצר על ידי החברה בשבת למטרה כלשהי, שכן אם נעשה בתחנת החשמל בשבת ע"י ישראל אסור להשתמש בו ואסור ליהנות ממנו, וגם יש בשימוש איסור חילול השם, שאינו חס לכבוד שמים. החזון-איש הוסיף ואמר כי המשתמש בחשמל המיוצר על ידי יהודים בשבת דומה למי שיושב בליל שבת קודש ולומד גמרא לאור גפרורים שיהודי מחלל שבת מצית לפניו בלי הרף גפרור אחר גפרור.

היתה זו אחת מהכרעותיו העצמאיות בהלכה, שבה כמעט לא נמצא לו את לדעה בין מורי ההוראה בזמנו, ואף על פי כן נתקבל פסק דינו כהלכה מסיני בקרב חוגים נרחבים בבני ברק ומחוצה, לה כל מי שהזדמן לחצות בני ברק בליל שבת הבחין בשביבי האור הקלושים של הנרות שבקעו מבתיים של יראים ושלמים שלא נוקקו ביום זה לחשמל וכן נמנעו מחימום בחשמל וכיוצא באלה. הוראתו של החזון-איש פשטה גם בערים אחרות בארץ ישראל. בחוגים שונים, גם בתל-אביב, היו "שטיבלך" חסידיים, שמתפלליהם אף הם קיימו וקיבלו עליהם לנהוג בכל ענין על פי הוראות החזון-איש ובהתאם לזה התנזרו מן השימוש בחשמל המיוצר ביום השבת.

החזון-איש אף הטיח פעם את עצמו ונסע במיוחד לפתח-תקוה על מנת לעורר את המנהל הרוחני ביישובת לומז'א הגדולה שנתמנה לתפקיד זה בעידודו שיפעיל השפעתו בהנהלת הישיבה כדי להורות שיימנעו בשבתות מלהשתמש בהיכל הישיבה לאור החשמל ויסתפקו בעששיות נפט. כשנתהסס המנהל הרוחני לעשות כן, לבל יגרום הקושי בקריאה לאור עששית ביטול תורה לתלמידים, הגיב החזון-איש, "חז"ל התכוונו בפירוש לכך, גם התקנה לא יקרא לאור הנר שבמסכת שבת כרוכה בביטול תורה.

לוחם בציונות

החזון-איש היה מהלוחמים הקיצוניים נגד הציונות, אשר לדעתו המיטה שואה רוחנית על רבבות מבני הנוער בארצות אירופה המזרחית. השקפתו של החזון-איש היתה כי הציונות אינה רואה בהקמת המדינה מטרה סופית, אלא רק אמצעי גרידא לעקירת היהדות.

באגרת לרבי אלחנן וסרמן משנת תרצ"ה התבטא החזון-איש בחריפות על אודות הציונות שלבשו בה אידיאלים רוח ונפש, משכה אחריה החינוך הכפרני ושאר חוקות הגויים והבלי אליל והנכנס לחברתם נכנס בתחילה לעבוד את פסילים המקיף בעבודותיו את כל ענפי החיים.

משום כך הפליג החזון-איש בהערכתו וקבע שלא רק לדרו-קיום בין המדינה והתורה אין מקום, אלא גם הידברות הדדית בין שלומי אמונים לחילוניים לא תיתכן. אפילו הבנה מילולית אינה קיימת בין שומרי תורה ועזוביה. הוא התבטא בנושא זה במלים נוקבות, "מה שמוגדר אצלנו בשם כרת מכונה בלשונם בשם אבהה".

צופה היה בחרדה מראשית ימי המדינה למשטר של מסיתים ומדיחים, לשלטון שלא נרתע מלבצע עקירת תורה והעברה על דת, ולא רק בתכסיסי עורמה שניתן להתגונן מפניהם, אלא גם בתוקף חוקים ותקנות שיאשרו בכנסת ובבית המשפט ואשר מהם אין מנוס לפעמים אלא בירידה למחתרת.

בלכתו פעם לאפיית מצות של פסח, בניסן תש"ט בתנור מיוחד שמוקקן למטרה זו בבנין ישיבת פוניבז' נעמד החזון-איש במרומי גבעת הישיבה נשא עיניו השמימה, נתהרהר וקרא: האח, כמעט שנה שלמה מאז כינון המדינה, ועדיין מתירים פה לאפות מצה לפסח.

תמיד, אמר פרופ' אשכנזי, התרשמתי רושם עמוק מן הנכונות ומן הטעם של השאלות, שלימדו על ישירות השכל ועל הבנה חודרת בכירורגיה המוחית. בשאלות שהציג קלע תמיד אל נקודת השורש, אל מרכז הבעיה, והיה כמו לופת אותה בלב לבנה. בכמה מקרים גורליים שיניתי את דעתי לאחר שנתרשמתי רושם חדש לאור דבריו הצודקים.

זכורני סיפר פרופ' אשכנזי מעשה בחולה מסוכן שהיססתי לנתחו, החזון-איש פנה אלי במכתב ושאלני לפשר היסוסי האם בשל סיבה מסוימת זו או אחרת. אותו יום, בשעת הרצאה לפני סגל רופאים, הצגתי את שתי הסיבות שפירט הרב ואמרתי, ראו איך מיצה החזון-איש בשני המשפטים הקצרים האלה את כל היבטי הבעיה, שכל רופא אחר היה ממלא בה כרכים שלמים. אותו רופא נודע הוסיף, כמעט אחרי כל מגע שלי עם החזון-איש הייתי מלא התפעלות. הוא אולי האישיות היחידה בחיי שעשתה עלי רושם כה עז ובל יימחה. בימינו אנו נוהגים להועיד צוות מוחות של מדענים, מצוידים במחשבים כדי לפתור בעזרתם בעיות קשות. החזון-איש הצטייר בעיניי כמי שמקפל במוחו הרבה יותר ידע ושכל מכל אותו שפע כשרון וידע שמגלמים כל אותם צוותי מדענים ומחשביהם.

אכן, כבן בית בחוכמת הרפואה נתייחד החזון-איש מכל חכמי דורו עד שנעשה פוסק ומכריע בר סמכא לחולים קשים, שגורל חייהם נתון על כפות המאזניים, להינתח או לאו, להיזקק לטיפול רפואי זה או אחר, להישמע להוראות רופא פלוני או לאו. כל הכרעותיו היו הלכות מסיני.

מפתח הברכות

ברכה של גדולמפורשת זו בעצם הווית הדור עושה רושם למעלה ועושה עת רצון. כדברים האלה נמצא רשום בכתב ידו של החזון-איש בשולי גליון הגמרא שלמד בה (מסכת מגילה דף כ"ז). בני תקופתנו נוכחו באמת חייהם, שכן שוב ושוב ראו עין בעין איך עושות ברכותיו רושם למעלה ופרי למטה. מאות ואלפים נושעו תשועת פלאים, שלא כדרך הטבע, בעקבות ברכותיו ואיתוליו.

עוד בימים שהיה מצטנע בפאתי ווילנה, העיד בו גדול הדור רבי חיים עוזר גרודזנסקי, כי מפתח של ברכות נמסר בידו. באחרית שנותיו נספרסם הדבר בכל תפוצות ישראל ויהיה לנס, כדברי רבי אליהו דסלר (בעל מכתב מאליהו) כאשר ישאל איש בדבר האלוקים כן עצתו של החזון-איש הוא האורים ותומים של דורנו. כל הזקוקים לרפואה, לישועה, לפדות ולרווחה נהרו אל החזון-איש ומברכות פיו כולם יתברכון.

אך לא בבת אחת אלא קמעה קמעה יצא שמו ביישוב הארץ ישראלי. יהודים רבים מבני ברק ומשאר מקומות שמעו בראשונה את שמע החזון-איש, שהוא מאיתני עולם בתורה ובצדקות, וכי עוד בימים שישב בוויילנה היתה כסתו מוטלת בין גדולי הדור, התפץ חיים ורבי חיים עוזר. כל מי שמע על אודות החזון-איש סיפר גדולתו לחברו. לא עבר זמן רב, ואנשים מכל קצווי הארץ החלו לנהור אליו. המוני ישראל וגדוליו, שראו כי לבו לשמים, האמינו בו והביאו לפניו בעיותיהם וספקותיהם, אם בעניינים פרטיים ואם בציבוריים אם בענייני ישיבות ותלמודי תורה ואם בענייני עסקנות ציבורית, על מנת שיכריע בהם וישפוט מישרים. והיו רבים, רבים מאוד ביותר אנשים משורות בני תורה, שלא עשו דבר קטן כגדול בחייהם בלי לשאול את פיו ולהימלך בדעתו. יש שבאו לבקש ברכה או לשאול את עצה, יש שביקשו הדרכה או ישועה.

תקצר היריעה מהכיל את שפע המעשים והעצות והדרכים המחוכמות שנקט, וזו והפעל בחוכמתו, כדי לייצב באהלי שם עוד בן תורה ועוד בן תורה. אין קץ וגבול לשאלות שנשאל והשיב בסוגיה חיונית זאת.

סיפר בן אחותו הרב חיים קניבסקי, מעשה באחד שחפץ בשידוך מסוים אשר בצוואת ר' יהודה החסיד הזהיר שלא לעשותו. בא אל החזון-איש והביע גם כן דעתו נגד השידוך. אף על פי כן שאל כמה רבנים להתיר לו, והסכימו. נשא ולא עלה זיווגו יפה כשחזר אל החזון-איש אמר לו, אין זה הלכה או דין, לא שייך בזה שיצרפו סניפין להקל, או דעות של אחרים, ר' יהודה החסיד צפה ברוח קודשו עד סוף הדורות וראה שכל השידוכים בנסיבות הללו אינם עולין יפה ומה שייך להקל בזה.

מעשה והביאו לפניו ילד חולני, שהרופאים איבחנו שסובל ממחלת כפיון (אפילפסיה). הסתכל בו ואמר טעות בידם. שאל אחד מהנוכחים במעמד זה, וכי זו מנין לו, השיב החזון-איש יכולים להכיר בעיניו שאינו לוקה בחולי הנפילה. מאוחר יותר נתחזר דבריו.

בשנה הראשונה לאחר כינון המדינה משקרב יום העצמאות, נקרא מנהל ת"ת רבי עקיבא אל אנשי השלטון המקומי שדרשו מאתו להבטיח את השתתפות התלמידים במיפגן התגיגי המיוחד שייערך לכבוד יום זה ברחבת בית העיריה, הלך המנהל ושאל את פי החזון איש איך עליו לנהוג, ונענה לא ילכו לחגיגה! כדי להרגיע את המנהל שחש מפני לחצם של אנשי השלטון, הוסיף: כיון שלא יבואו הפעם שוב לא יוסיפו לדרוש מהם כזאת לשנה האחרת.

כשנשאל על ידי מחנך למחרת הכרזת המדינה מה יאמר לתלמידים שלו בנוגע למאורע היום, השיב: אמור להם שמרבית המון העם נמשכים אחר היצר וממילא יודעים אנו שהאמת היא להיפך מדעת ההמון.

כשנשאל מה פשר התופעה הנקראת מדינה אמר, כדרך שאין קורין שם לתינוק קודם לברית מילה המכונה יודישן, כך לא נקרא שם לחזיון החדש בארץ ישראל, בטרם עשינו אותו יודישן.

שבילי מרפא

"הפלא ופלא" הביע פעם רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל את השתוממותו על החזון-איש שכמעט במאה אחוזים של השאלות הרפואיות הוא קולע אל המטרה ולא יחטיא. רבי שמואל וואזנר, שליט"א ראש ישיבת חכמי לובלין ובעל שבט הלוי שנודמן לו פעם אחת לראות את החזון-איש משיב כהרף עין בנוגע לניתוח מסוכן לא יכול להתאפק ושאל כשהוא נרעש ונפעם האמנם נחתכין פה דיני נפשות ככה, בלא שהיית?

אנשים סמכו על החזון-איש בענייני מחלה ורפואה יותר משמכו על טובי הפרופסורים והדוקטורים לרפואה, שכן האמינו בחכמת אלוקים המפעמת בקרבו. המוני מעריציו היו רגילים כדרך שנהגו ישראל מקדמת דנא, שלא להפקיד גופם בידי הרופאים וביחוד כשהדבר כרוך בפיקות נפשות, מתוך אמונה ברורה שכל כוחו של הרופא יונק רק מן הרשות שניתנה לו מהתורה הקדושה לרפא. הרופאים הגדולים ביותר בארץ כבר ידעו, שבכל מקרה של חולה שהוא שומר תורה ומצוות יצטרכו בסופו של דבר ביחוד כשמדובר בהתערבות כירורגית להשיג הסכמתו של החזון-איש.

החזון-איש בלא שעסק מימיו במחקר מדעי, היה בקי כמעט בכל סודות הרפואה בהיקף ובעומק שאי אפשר שלא להשתומם עליהם. גדולי המדע, פרופסורים בעלי מוניטין עולמי, היו כנדהמים כל אימת שנודמן להם להקטיב לדבריו בענייני מקצועם הבלעדי. בעצמי נוכחתי לגבי מקרה נדיר, שהרופאים ידעו עליו רק בתאוריה והחזון-איש ידע לאבחנו בבהירות מקסימה ולייעץ כיצד לטפל בו באורח מעשי סיפר אחד מהם.

מהיכן ידע? מי גילה לו רזי האנטומיה שבגוף האדם? כיצד שאב את הידיעות על דרכי הטיפול בתפר"ט תלאים ומרעין בישין? היה זה סודו של החזון-איש שבאורח פלא נתגלו לו מסתורין של יוצר האדם. ואכן הוא ידע שורשי כל מחלה על בוריה, גילה הבנה מפוכחת במידתהסיכוי והסיכון ואחד בצורה קולעת את משקל ערכו של כל רופא ותרופה עד שבהתבסס על אלה ניתן בידו לפסוק על פי הלכה מותר או אסור, רשאי, מחויב או פטור, חולי שיש בו סכנה או חולי שאין בו סכנה, סכנת אבר או סכנת חיים, חיי עולם או חיי שעה.

סח ד"ר נחמן פריי, מגדולי הרופאים בארץ שנודמן לו כמה פעמים להיווכח בעושר ידיעותיו הרפואיות של החזון-איש, פעם אחת היה משוחח עמו קרוב לשעתיים בנוגע לסוג נדיר של חולי בעמוד השדרה, העלול לגרור בעקבותיו שיתוק כללי, והיה מוכיח בקיאות והבנה נפלאה בתהליכי המחלה, סיבותיה ודרכי חיסולה כרופא גאון ממש. גם ד"ר נחום קוק מנתח ותיק במרכז הרפואי הדסה בירושלים שהכירו מקרוב דיבר בהתפעלות על יכולתו להשיב ולהכריע בשאלות רפואיות מסובכות לא כדברי נבואה סתומים, בהטעימו, שמכל התשובות שהשיב החזון-איש לחולים ניכר שהוא מתמצא בכל צדדי הבעיה הרפואית כמומחה לעילא, מכיון שכמעט תמיד היה אומר מילתא בטעמא ומוסיף להכרעתו הסבר קצר, ממצה ומשכנע, שאף רופא ישר אינו יכול לבטלו או להפריכו.

ספר פרופ' ה' אשכנזי, מנתח מוח בעל שם עולמי, ראש המחלקה הניורוכירורגית בבית החולים בילינגסון, שקיים מגע הדוק עם החזון-איש במקרים קשים רבים, לרוב כשהיה קובע שצריך לנתח את פלוני במוחו (עקב גידול סרטני וכדומה) ובני המשפחה היו הולכים לבקש את הסכמתו של החזון-איש. לא פעם ביקש החזון-איש לברר פרטים שונים לפני שהכריע אם לנתח או לאו, והיה מנסח בכתב ידו את שאלותיו על גבי פיסת נייר קצרה ומשגר בידי השואלים אל הפרופסור, ומקבל באמצעותם את תשובתו,

ילד בן שנים עשרה, בן למשפחה חילונית מבני ברק, לקה במחלת דם מסוכנת והגיע עד שערי מוות. הרופאים בבית חולים בילינגטון אמרו נואש, ורק אחד מהם קרא לעבר ההורים שאם יש חמלה בלבם על ילד טיפוחם יואילו לפנות בצר להם אל החזון-איש. כעבור שעה קלה עמדה לפניו האם כשהיא פוכרת ידיה וממרת בככי. מה שם הילד שאל. חיים, השיבה, נו חיים, חזר אחריה, צום לעבן, אם תבטיח האם שהילד יניח תפילין כל יום כאשר ימלאו לו י"ג שנה, ירחמנו האל. האם הבטיחה בכל היקר והקדוש לה ותיכף אצה אל מיטת ילדה והנה מבשרים לה שחל שיפור במצב. הילד התאושש תוך כמה ימים וכשמלאו לו י"ג שנה, לא הוא בלבד התחיל להניח תפילין, אלא אף האב חזר למוטב בהשפעת המקרה. הרב שמריהו יוסף קרליץ, בן אחיו של החזון-איש, סיפר מעשה כרב ידוע שחלתה זוגתו במחלה מסוכנת, ורופא ירושלמי מפורם הזוהר שיש לנתחה באופן דחוף, כדי להציל חייה. בא לשאלו ונענה סעו אל רופא פלוני באמריקה, הוא ינתח. הלך הרב אצל אותו רופא ירושלמי וסיפר מה שאמר לו החזון-איש. העיר בוודאות מן הסתם אינו יודע חומרת המצב, הלא אין סיכוי שהאשה תחזיק מעמד עד אמריקה. נחפו הרב שנית אל החזון-איש וסיפר הדברים לפניו בקול נפתח אבל הוא לא שינה את עמדתו מוכרחים לנסוע לאמריקה. היה הרב נבוך מאוד והסתפק מה לעשות. ניגש אליו החזון-איש, טפח על שכמו ואמר עשו כפי שדיברנו, ואל תחששו, ברוך השם מן היום שהתחלנו להשיב בעניינים אלה עוד לא אירע מכשול.

הרב אברהם ישעיהו קניבסקי, שליט"א נכדו של הסטייפלר, זצ"ל סיפר למחבר את ששמע מאביו, החזון-איש גר בבית יחד עם גיסו הרב יעקב ישראל קניבסקי ולמעשה גדלו ילדיו על ברכי החזון-איש. פעם אחת יצא החזון-איש מהתפילה ואמר לא לשלוח את הילדות של הרב קניבסקי לבית הספר אלא להשאירן בבית. הילדות טענו שיש להם מבחן והן חייבות ללכת לבית הספר (הן למדו בבית יעקב בתל-אביב). החזון-איש לא התעקש והניח להן לנסוע, וישב בחוץ וחיכה להן. כעבור שעותיים שבו לפתע הילדות וכשהחזון-איש ראה אותן אמר ב"ה ונכנס לחדרו. הילדות סיפרו, שבהגיען לתל-אביב התפוצץ באזור מטען חבלה והיו הרוגים ופצועים רבים.

עוד סיפר למחבר בשם אביו פעם היתה עצירת גשמים והכירו על תפילה בכל בתי הכנסת. אביו הרב חיים קניבסקי, שהיה אז נער, עבר לפני התיבה ושאל את החזון-איש שהיה שם אם לומר תפילה על עצירת גשמים החזון-איש שאלו בפליאה האומנם יש עצירת גשמים? אין צורך לומר תפילה על עצירת גשמים. התפללו אפוא מנחה כרגיל ובאמצע שמונה עשרה החל לרדת גשם שוטף.

הרב שלמה שמשון קרליץ סיפר למחבר מעשה שקרה לאחד מבני משפחת החזון-איש, פעם אחת נסע מירושלים לבני ברק, ליד צריפין אירעה תאונת דרכים והוא נפגע ואיבד את ההכרה הוא התעורר בבית החולים צריפין והיה שם רתוק למיטתו חודש ימים. מבית החולים היתה דרכו הראשונה לחזון-איש, שקיבלו בשמחה רבה ותוך כדי שיחה אמר למה זה קרה לך, האיש ענה כי יתכן שזו כפרת עונות על עבירות שבידו, ועל כך אמר לו החזון-איש לא, זכות התורה היתה צריכה להגן עליך, והתחיל לחקור על דבר הנסיעה איך מתי ואיפה קרה מה שקרה. כשהתברר לו שהתאונה אירעה שעה לפני כניסת השבת, אמר החזון-איש אחרי חצי היום אין לנסוע ביום שישי חוץ לעיר, ומכיוון שיצאת שלא כדון, התורה מזוזה את עצמה מלהגן עליך והיית חשוף לתאונה, ולכן נפגעת. פעם לקה בהתקף לב ורופאיו אסרו עליו את הדיבור למשך חודש ימים. כאשר הוטב לו ביקש פעם להשמיע לפני רבי נסים קרליץ, שבא לבקר יום יום, חידוש אחד מחידושו ולא עלתה בידו להשמיע יותר משלוש מלים, כי נאלץ להפסיק מרוב חולשה. למחרת כבר הצליח לבטא חמש מלים, למחרתיים עוד חמש מלים, וכך המשך בכל יום עד שבמשך חודש ימים השלים את העניין והמלים הצטברו כדי אותו שבת קטן.

פעם ראוהו ישן ללא כרית מתחת לראשו וכאשר הקיץ, שאלו אותו מה יום מיומנים? הוא השיב שבדרך כלל הריהו נזהר ללמוד עד הגבול האחרון שיהא לו עוד כח להרכין את הכרית מתחת לראשו, ואילו בפעם זו התעמק מאוד בסוגיה אחת ועבר את הגבול הזה, עד כי שוב לא עצר כוח להתקין את הכר כדבעי.

מעשה באדמו"ר מזידיצ'וב, רבי יצחק מאיר אייכנשטיין, זצ"ל היושב בפתח תקוה, שבא לפניו יהודי וביקש להורות לו דרך תשובה על עבירה חמורה מאוד שהכשילו יצרו. אמר לו הצדיק תשובה זו שאתן לך קשה מדי, לא תוכל לעמוד בזה, מוטב תלך

אל החזון-איש, שהוא בעל כתפיים רתבות ויעזור לך לשוב. אחד מגאוני דורו סח לפניו מהרהורי לבו, שאם יבוא לפתע המשיח ויבנה את בית המקדש, מרוב מבוכה לא ימצא את ידיו ורגליו בהמון דיני בית הבחירה ועבודתו, אשר יקבלו אז אופי מעשי. אולם החזון-איש העיר על אתר חשוב כי אני אדע, התורה כולה היתה סדורה במוחו אליבא דהלכתא.

בה' אייר תשי"ג, כשנתכבד בשלוש סנדקאויות, ציוה, בכל זאת, לומר תחנון בבית מדרשו והבהיר שעושה זאת כדי להוציא מלבם של צדוקים ושלא יעיד מאן דהו בעתיד, כי בבית מדרשו לא אמרו תחנון בה' אייר ויעלים את הסיבה של ברית מילה.

על זיקתו של החזון-איש לקבלה מעשית מלמדת איגרת הרזים ששלח אל המקובל הירושלמי רבי אשר זליג מרגליות, הדנה בענייני קבלה מעשית, וזה לשונו.

"רב שלומים ושפע ברכה וברכת מז"ט להולדת הנכדה תחיל יקרתם הגיעני. שמחתי בבשרותם. כה יוסיפו בשמתי של ישועה, ע"ד השאלה, אין לנו שום רשות לגדות הכוחות החיצונות שהם ברואי הא"ס ב"ה ואעושים רצונו ית'. רק קדושי עליון כרשב"י וחבריו העומדים בסוד שולטים על החיצונות והם חייבים לשמוע אליהם, וכאשר נתחייבו לעזוב משכנם בהזכרת השם ב"ה ואינם עוזבים רשאים לגדותם כדון זה שלא ציית דינא, וגם זה ע"פ סוד שאין מובן לך, שהרי לפי הגלוי אינם בעלי בחירה. אבל אנחנו אין אתנו כלום מזה וחלילה לנו להשתמש בזה. והרי התנאים והאמוראים השתמשו ברופאים וברפואות ולא השתמשו בזה ואנחנו כחנו כפה בתפלה ובתחנונים לפני המקום ב"ה שישלח דברו וירפא... במהרה. החותם בכרחה דו"ש"ת אי"ש".

כשנשאל החזון-איש על ידי ראש ישיבת חכמי לובלין ואב"ד דזכרון מאיר, הרב שמואל וואזנר, אם מותר ללמוד בספר הזוהר גם למי שעוד לא הגיע לחוכמת הנסתר, השיב החזון-איש לשם לימוד גרידא אינו ראוי, אבל כדי לעורר יראת אלקים מותר ומצווה, שאין לך כמאמרי הזוהר הקדוש מלהיבים ליראה את ה'.

עוד סיפר הרב שמואל וואזנר, כשבאתי בוקר אחד לחדרו של החזון-איש, התחיל לדבר מגדולתו של הגר"א מוילנא, שהיה גדול מאוד אף בתורת ח"ן, ואלמלי ידעו החסידים בימיו עד היכן חוכמתו מגעת בנסתר לא היה הפירוד גדול כל כך. שאלתי, מי היה רבו של הגר"א בקבלה, והשיב אליהו זכור לטוב הוא רב טוב.

גומל חסדים

החזון-איש היה המנהיג הבלתי מוכתר של כלל ישראל. מצודתו היתה פרושה על פני כל ארצות תבל, חוג מקורבים ומעריצים התגבש סביבו ומעונו הדל שבגבעת רוקח בבני ברק נהפך לתלפיות. בני תורה, תלמידי הישיבות, התקשרו אליו קשר של קיימא כדי לשמוע מחידושו ומהדרכתיו בשיטת הלימוד. בירושלים התארגנה קבוצה של אברכים, מבחירי הישיבות, שנסעו אליו בקביעות אחת לשבועיים, כדי לשטוח לפניו את ספקותיהם ולשוחח עמו בחידושי תורה.

חסידים כמתנגדים, בני כל העדות והגלויות, גברים כנשים, כל שחש ספק בלבבו, כל שנוקק לעצה, אם מר נפש ואם שקוע במצוקה, יכול היה להיכנס אליו כל שעות היום, מעלות השחר ועד לילה, לשפוך לפניו שיחו בחדרו הקטן, לשמוע מפיו דברי עידוד ונחום ולהתברך מבכרותיו. גם כדי להתברך מפיו ולזכות שיוזכרם בתפלה, כנהוג אצל אדמו"ר חסיד, באו אליו, ואפילו פתקאות (קוויטלך) תחבו לידיו. בעלי תריסין ופשוטי עם כאחד התייחסו אל החזון-איש כאל אחד מגדולי הצדיקים בדורות עברו.

הוא עיין בכל מקרה ובעיה שהובאו לפניו מתוך התעמקות, כאילו היה מדובר בצרתו הוא, וכאב מדווי אנשים שלא הכירם מימיו כאילו היו כאביו. פעם שאלוהו מקורביו אם אינו מתמוטט מהלחץ הבלתי פוסק של הציבור והוא ענה להם, אני חי מגמילת טובות ליהודים. פעם אמר אני מסוגל להקשיב לאדם שמספר לפני אותו סיפור שלוש פעמים מראש ועד סוף מבלי שאפסיקנו עד כלותו לדבר. ועוד היה אומר, כי עשיית חסד היא הכלי בשביל שמירת אור לימוד התורה.

הלומד תורה עושה חסד עם כל ישראל.

רב שלומים שמחתי לקראת דבריך, ואשרי חלקך, חזק ואמץ, ובימים האלו המתחזק בלימוד התורה הוא עושה חסד עם כל ישראל להוסיף זכות מגן ומחסה. (מכתב לאחד)

תפילה מהחזון-איש זצ"ל על הבנים

יהי רצון מלפניך ה' אלוקיני ואלקי אבותינו, שתרחם על בני (שם)

הבן) בן (שם האם) ותהפוך את לבבו לאהבה וליראה שמך ולשקוד תורתך הקדושה, ותכין את כל הסיבות המביאות לתורתך הקדושה.

שתתקן את הנפש תיקון גמור ותסלח את כל עונותיו תקון גמור ותסלח את כל עונותיו תיכף נח דעתו ונשאר במנוחה".

(אורחות לאיש הקדמה לקובץ אגרות)

הענג היחידי הוא לי לעשות רצון קוני.

בהזדמנות זו רצוני להגיד לכת"ר כי כמעט כל מה שאני עושה אני אנוס ע"פ הדבור, בהיותי שבור ורצוצ' כל הימים, ולא זכיתי לשום ענג מתענוגי החיים נוסף לכאבי הגוף ושביירתו כל הימים, העונג היחיד הוא לי לעשות רצון קוני ואין לי צער יותר גמור מכשלון בעוון, רבתי למדוני כי בכל תנועה צריך להתיעץ עם חלקי השו"ע ואין אני בן תורין לעשות דבר מבלי עיון בהלכה מן ההלכות הנוגעות לתנועות הנידון, ואין לי בעולמי אלא זאת.

(קובץ אגרות ח"א אגרת קנ"ג)

גדולי הדור משפיעים אהבת התורה על כל העם

"גדולי דור ודור אשר דבקו נפשותם בחכמת התלמוד, בהתלהבות רוחם השפיעו על כל העם הגדולים והקטנים והאבת התורה, ושמירת מצוותיה, ויסוד קדושת התלמוד הוסד רק בכח התבונה אשר יקנה כל לבב משתכל, האצור בתורה בפליאות הדעת. השגחתו ית' הוא בכל דור ודור על היחידים ששתלן בכל דור להורות חוקיו ומשפטיו לישראל, וכשהן מעמיקין בהלכה הן בשעה זו כמלאכים ורוח ממרום שורה עליהן ועל פיהן נקבעו הלכות באישות התמורה ובשבת ובשיוור הלכות התמורות ורוח חזר ופעמים מפומיהן נפיק בדברים חוצבי להבות וכל זה חביב לפני ית'".

(הועתק מהספר במחיצת החזון-איש מאת הרב רפאל הלפרין וברשותו, ארחות איש, פאר הדור ועוד.)

זכותו של רבינו הגאון החסיד האמיתי, מרן החזון-איש זללה"ה יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

החזון איש על עצמו: "לדידי אין הפרש בין קודם שאכלתי לאחר שאכלתי. אינני מרגיש בזה. אלא אם בני ביתי מגישים לפני אוכל, הריני מסתמך עליהם שמן הסתם טרם אכלתי...". (פה"ד ג' יב). ומעתה יש להשתומם שבעתים כי במוזנו לקיום גופו, לא הרגיש רעב, ולא היה קיים אצלו הבדל בין אכל ללא אכל. ואילו להיטיב לזולת ברוחניות ואף בגשמיות, על כך הוא הומה: "הייתי רעב לשמוע משלום בריאותך... ועל כגון דא אמר הכתוב (עמוס ח' יא) "לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע...". (הארת הר"ה כהן).

(מסדרת תיקון המדות)

משמח את הבריות

מעשה בחזון-איש שנסע לירושלים להשתתף בברית מילה של נכד אחותו. לכבודו נקהלו הרבה אורחים. והנה באמצע ההכנות לברית כשהקהל עומד וממתין, קם יהודי זקן שהחזיק עצמו לדרשן, נעמד על גבי ספסל והתחיל לדרוש ברבים. הנוכחים במקום לא הקשיבו לדבריו והמשיכו לשוחח בינם. התייחסו אל הדרשן כאל טרדן בלתי קרוא. רק איש אחד היה, שישב למולו והסתכל ישר בפניו, הקשיב לכל מילה שיצאה מפיו ונענע לו בראשו כדי לכבדו ולגרום לו קורת רוח, היה זה החזון-איש. וכשסיים דרשתו ענה אחריו "אמן" בדבוקות.

פעם כשהלך החזון-איש בתג שמחת תורה ברחוב, נתקל בגר צדק אדם גלמוד, שהתאונן לפניו מדמעות כי הבריות אינם מכבדים אותו, והרי כתיב "ואהבתם את הגר". ניתמו החזון-איש: ברצוני לכבדו עתה בניגון. התחיל הגר לשיר בקול רם, ואילו החזון-איש היה מרקד כנגדו ברחוב לפי קצב ניגונו ומסייע לו במועל ידיו, עד שנתקררה דעתו של אותו גר והכירו בפניו שנתפיים.

נשמות מעולם האמת באו לחזון איש זצ"ל שיתפלל עליהם

מצאנו רשום בכת"ק זללה"ה בכתב סתרים: מעשה באדם אחד שנפטר לפני עשרות בשנים ובא אליו בחלום וז"ל: "...לא נתן לי לעזבו עד שאברכו אמרתי לך לשלום ולא נח דעתו אמרתי ית'".

לתגובות הארות-הנצחיות-ותרומות
מערכת טלפון 0523933127
33miron@gmail.com : אימל

תפלה צריכה תיקון!

מנהג ישראל מקדמא דנא ברוב תפוצות העולם שהחזן בתפילת שחרית יניגש לעמוד כבר מברכות השחר, קרבנות, ופסוקי דזמרה.

בנמה קהילות החלו לשלוח את הש"צ רק מישתבח

והעושים כן חסר להם הרבה דברים, ובין הדברים זה עניית אמן של ברכות רבות, כגון ט"ו ברכות השחר, ברוך המקדש שמו ברבים, וגם אמן של ברוך שאמר.

כספר דרך משה ליום י"ט כתוב:

באתי להזהיר ולהזכיר גודל השכר של עניית אמן יותר מהמברך, שבזה הוסיף כח וגבורה בפמליא של מעלה, ואין לך גדול לפני הקדוש ברוך הוא כעניית אמן.

ובזוהר הקדוש כתוב:

וכאשר ישראל למטה שומרים עצמם לענות אמן ולכוין לבם כמו שצריך, וכמה פתחי ברכות פתוחים למעלה, כמה טוב נמצא בכל העולמות, כמה שמחה היא בכל.

ומה נוראים הם דברי המגיד מקלם זצ"ל:

כדאי לו לאדם לרדת לעולם הזה ולסבול בו יסורי איוב במשך שבעים שנה, בשביל שיענה אמן פעם אחת.

לכן מה נאה מי שבידו לתקן הדבר - ולהחזיר מנהג ישראל שהחזן יגש לעמוד החל מברכות השחר

ובזכות תפלותינו השלימות יקויים בנו והיטורתי את מחלה מקרבך, ויאמר ה' לצרותינו די.

וועד לפאר ולרומם כבוד בית אלפינו

נוסד בשנת תשנ"ו - לעילוי נשמת הנייסד מו"ר אלכסנדר ווישא בן מרדכי מנחם ז"ל לעילוי נשמת מרת מלכה בת משה ע"ה ובנם הר"ה ר' ראובן יוסף בן מלכה ז"ל

סדרה א - בנושא תפילת שלח ציבור פורים תשפ"א טל. 0523933127

לעילוי נשמת סבאנו הגדול הרה"ח רבי מאיר בן יצחק ז"ל נלב"ע י"ט שבט מ"ב אה"ע	לעילוי נשמת מרדכי מנחם בן הרב ראובן יוסף ז"ל נלב"ע בת תשרי	זוג רבקה בת אליעזר נחמיה ע"ה נלב"ע ט אלול תש"א
זוג בלימה ע"ה	זוג משל בת הרב משה ע"ה נלב"ע י"ז תמוז	אברהם בן מרדכי ז"ל נלב"ע בט אדר א' הרצ"ח
הרב ראובן יוסף בן מאיר ז"ל נלב"ע ח מרחשון תרצ"ג	מאיר בן מרדכי מנחם ז"ל י"ח אב תשס"ב	זוג מאלע בת מרדכי ע"ה נלב"ע י"ד שבט תש"ז
זוג וויטע רחל בת צבי ע"ה י מרחשון תרע"ז	שרה גיטל בת מרדכי מנחם ע"ה נלב"ע ט סיון	חיים שמשון אליעזר יעקב בן פנחס ז"ל נלב"ע ט שבט
שרה בת הרב ראובן יוסף ע"ה נקפסה בדמו ימיו ט אב שנת תרפ"ג	פייגע פערל בת מרדכי מנחם ע"ה נלב"ע כ תשרי תשנ"ט	יונתן בן ראובן ז"ל צבי בן חיים סיימנס ז"ל
ביילא גיטל בת ראובן יוסף ע"ה נלב"ע ג אייר תשנ"ט	משה בן אברהם ז"ל נלב"ע ג אדר תשנ"ז	אלימלך מנחם מאיש בן דוד פנחס לייבוש ז"ל דוד פנחס לייבוש בן ישעי ז"ל
		הרב משה בן יצחק ווג' רחל

לעילוי נשמת רבינו ישראל בן רבי מסעוד אבוחצירא ז"ל הר"צ רבי יוסף אלי' כהר"צ רבי מתתיהו ז"ל הר"צ שלמה יהודה כהר"צ רבי יוסף אליהו ז"ל	לעילוי נשמת אלכסנדר ווישא בן שיינדל ע"ה	לעילוי נשמת רבינו ישראל בן רבי יוסף אבוחצירא ז"ל הר"צ רבי יוסף אלי' כהר"צ רבי מתתיהו ז"ל הר"צ שלמה יהודה כהר"צ רבי יוסף אליהו ז"ל
לעילוי נשמת רבינו ישראל בן רבי יוסף אבוחצירא ז"ל הר"צ רבי יוסף אלי' כהר"צ רבי מתתיהו ז"ל הר"צ שלמה יהודה כהר"צ רבי יוסף אליהו ז"ל	לעילוי נשמת רבינו ישראל בן רבי יוסף אבוחצירא ז"ל הר"צ רבי יוסף אלי' כהר"צ רבי מתתיהו ז"ל הר"צ שלמה יהודה כהר"צ רבי יוסף אליהו ז"ל	לעילוי נשמת רבינו ישראל בן רבי יוסף אבוחצירא ז"ל הר"צ רבי יוסף אלי' כהר"צ רבי מתתיהו ז"ל הר"צ שלמה יהודה כהר"צ רבי יוסף אליהו ז"ל

לעילוי נשמת הגה"צ ר' אברהם בן ר' שמשון רפאל זצ"ל